

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ
(ύλη Β' λυκείου)

A. ΚΕΙΜΕΝΟ

Προκαταλήψεις

Συνήθως αποκαλούμε «προκατάληψη» μια γνώμη ή ένα σύνολο γνώμων, σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και μιαν ολόκληρη θεωρία, που γίνεται άκριτα και παθητικά αποδεκτή από παράδοση, από συνήθεια ή από μιαν αυθεντία, της οποίας τις γνωμοδοτήσεις τις αποδεχόμαστε χωρίς να τις συζητάμε: «άκριτα» και «παθητικά» στον βαθμό που την αποδεχόμαστε χωρίς να την ελέγχουμε, από αδράνεια ή από σεβασμό ή από φόβο και την αποδεχόμαστε με τόση δύναμη, ώστε αντιστέκεται σε κάθε ορθολογική ανασκευή, δηλαδή σε κάθε ανασκευή που γίνεται με προσφυγή σε ορθολογικά επιχειρήματα.

Γι' αυτό λέγεται εύλογα ότι η προκατάληψη ανήκει στη σφαίρα του ανορθολογικού, στο σύμπλεγμα εκείνων των πεποιθήσεων που δεν γεννιούνται από την επιχειρηματολογημένη σκέψη και που διαφεύγουν από κάθε αμφισβήτηση θεμελιωμένη σε μια λογική επιχειρηματολογία.

Αυτό το στοιχείο ανορθολογικότητας χρησιμεύει, άλλωστε, στο να διακρίνουμε την προκατάληψη από οποιαδήποτε άλλη μορφή εσφαλμένης γνώμης. Η προκατάληψη είναι μια εσφαλμένη γνώμη την οποία πιστεύουμε ισχυρά σαν αληθινή, αλλά δεν μπορεί να θεωρηθεί προκατάληψη κάθε εσφαλμένη γνώμη. Για να αναφέρουμε ένα κοινότοπο παράδειγμα, όλοι μας, όταν μελετάμε μια ξένη γλώσσα, κάνουμε λάθη. Πρόκειται, όμως, για λάθη που δεν πηγάζουν από προκατάληψη, επειδή πηγάζουν απλά και καθαρά από την άγνοιά μας για ορισμένους κανόνες αυτής της γλώσσας. Ένα άλλο είδος λάθους που δεν πρέπει να συγχέεται με την προκατάληψη είναι εκείνο στο οποίο πέφτουμε, όταν ξεγελιόμαστε από κάποιον, που μας κάνει να πιστέψουμε ότι είναι αληθινό κάτι που δεν είναι αληθινό.

Εμείς μπορεί να πέσουμε καλόπιστα στο λάθος, αλλά και σε αυτή την περίπτωση, όταν αποκαλυφθεί η απάτη, είμαστε σε θέση να αναγνωρίσουμε το λάθος και να αποκαταστήσουμε την αλήθεια. Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι διακρίνονται από εκείνη την εσφαλμένη γνώμη στην οποία έγκειται η προκατάληψη όλες οι μορφές οι οποίες, επειδή δεν πηγάζουν από ανορθολογικές πηγές, μπορούν να διορθωθούν με τη βοήθεια του λόγου και της εμπειρίας. Ακριβώς επειδή δεν μπορεί να διορθωθεί ή μπορεί να διορθωθεί λιγότερο εύκολα, η προκατάληψη είναι ένα πιο ανθεκτικό και κοινωνικά πιο επικίνδυνο λάθος.

Μπορούμε τώρα να αναρωτηθούμε γιατί η προκατάληψη έχει τόση δύναμη, ώστε να αντιστέκεται περισσότερο από κάθε άλλο λάθος στην ορθολογική αμφισβήτηση. Νομίζω ότι μπορούμε να δώσουμε αυτή την απάντηση: η δύναμη της προκατάληψης εξαρτάται γενικά από το γεγονός ότι το να πιστεύουμε ως αληθινή αυτήν την εσφαλμένη γνώμη αντιστοιχεί στις επιθυμίες μας, υποκινεί τα πάθη μας, εξυπηρετεί τα συμφέροντά μας. Πίσω από τη δύναμη της πεποίθησης, με την οποία πιστεύουμε σε αυτό που η προκατάληψη μας κάνει να πιστεύουμε, βρίσκεται ένας πρακτικός λόγος, μια προδιάθεση να πιστέψουμε στη γνώμη που η προκατάληψη μεταβιβάζει.

Απόσπασμα από διάλεξη του Νορμπέρτο Μπόμπιο με θέμα «Ο χαρακτήρας της προκατάληψης» (kis.gr, αναδημοσίευση από την «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία»)

Β. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με το κείμενο, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας δίπλα σε κάθε περίοδο λόγου τη λέξη «Σωστό» ή «Λάθος».
 - α) Η προκατάληψη στερείται κάθε ορθολογιστικής προσέγγισης κατά τον Μπόμπιο.
 - β) Οι αντικειμενικά εσφαλμένες θέσεις βασίζονται σε προκαταλήψεις.
 - γ) Η επικινδυνότητα των προκαταλήψεων έγκειται στο γεγονός ότι αντιμετωπίζονται με δυσκολία από την κοινωνία.
 - δ) Οι προκαταλήψεις υποχωρούν όταν δεν συνάδουν με τις επιθυμίες και τα πάθη μας.
 - ε) Η ανθρώπινη φύση έχει την προδιάθεση να αποδεχθεί ως ορθές διάφορες προκατειλημμένες θέσεις.

(15 μονάδες)
2. Να παρουσιάσετε συνοπτικά (50 - 60 λέξεις) τους λόγους για τους οποίους οι προκαταλήψεις ενισχύονται διαχρονικά στο πλαίσιο του κοινωνικού συνόλου.

(15 μονάδες)
3. Αφού ξαναδιαβάσετε την πρώτη παράγραφο του κειμένου, να καταγράψετε τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται, τεκμηριώνοντας την απάντησή σας.

(6 μονάδες)
4. Με ποιους τρόπους εξασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ της δεύτερης και της τρίτης παραγράφου του κειμένου;

(6 μονάδες)
5. Να αναφέρετε τρία λειτουργικά αποτελέσματα που επιτυγχάνει ο ομιλητής με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου.

(6 μονάδες)
6. Να σημειώσετε τον ρόλο των σημείων στίξης στις ακόλουθες φράσεις:
 - Συνήθως αποκαλούμε «προκατάληψη»
 - «άκριτα»
 - Νομίζω ότι μπορούμε να δώσουμε αυτή την απάντηση:

(12 μονάδες)
7. «Πίσω από τη δύναμη της πεποίθησης, με την οποία πιστεύουμε σε αυτό που η προκατάληψη μας κάνει να πιστεύουμε, βρίσκεται ένας πρακτικός λόγος, μια προδιάθεση να πιστέψουμε στη γνώμη που η προκατάληψη μεταβιβάζει»:
Να ξαναδιατυπώσετε το περιεχόμενο της παραπάνω περιόδου με τρόπο πιο εύληπτο για τον αναγνώστη.

(10 μονάδες)

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Το σχολείο σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα «Προκαταλήψεις και Σχολικές Αίθουσες». Ως εκπρόσωπος των μαθητών της τάξης σας αναλαμβάνετε σε μια ομιλία προς τους συμμαθητές και τους καθηγητές σας να αναφερθείτε σε φαινόμενα προκαταλήψεων που αποδεικνύουν τη διαχρονικότητα του ζητήματος στα ελληνικά σχολεία.

Το κείμενό σας να μην ξεπερνά τις 350 λέξεις. (30 μονάδες)